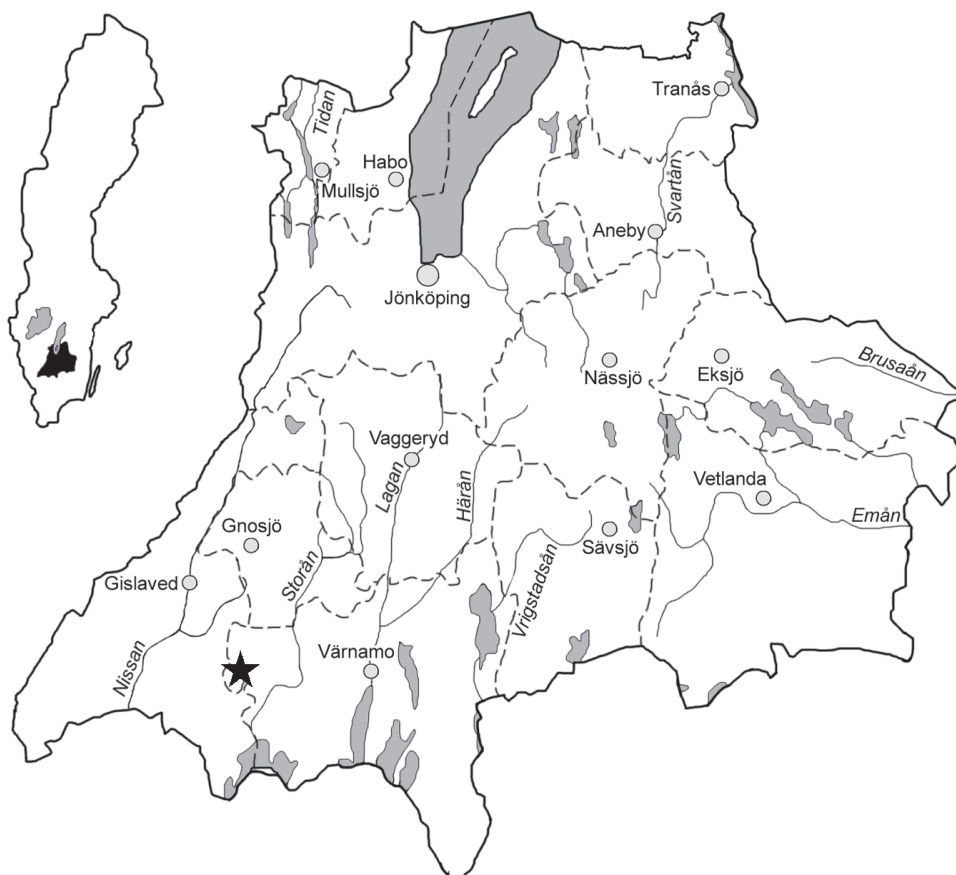

Hamra hembygdsgård

Antikvarisk medverkan i samband med byte av tak m.m.
på hembygdsgården Hamra Lunnagård
Bredaryds socken i Värnamo kommun
Jönköpings län

Rapport: Anders Franzén och Margareta Olsson. Foto: Anders Franzén
Grafisk design: Anna Stålhammar
Tryck: Arkitektkopia, Jönköping

Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping
Tel: 036-30 18 00
E-post: info@jkpglm.se
www.jkpglm.se

Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor är återgivna enligt tillstånd:
© Lantmäteriet. Ärende nr MS2007/04833.

JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM

ANTIKVARISK MEDVERKAN

1. ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Antikvarisk kontrollant Anders Franzén	Rapportförfattare Anders Franzén och Margareta Olsson	Dnr. 349/11	Lst./Kommun dnr. 434-6668-2011	Slutbesiktning utförd 2012-10-29
Fastighetsbeteckning/Populärnamn Hamra hembygdsgård/ torpet Liden		Beslut enligt ☐ Lagen om kulturminnen m.m. ☒ Förordningen om bidrag till kulturmiljövård ☐ Plan- och bygglagen		
Län Jönköpings	Kommun Värnamo			
Stadsdel/Trakt Hamra	Socken/Församling Bredaryd	Fastighetsägare/Adressuppgifter Bredaryds Hembygdsförening c/o Gunnar Jonsson Ringvägen 43 330 10 BREDARYD		
Ekonomisk karta Bröttjestad 5D 7e	Koordinat x	Koordinat y		

2. BAKGRUND (bakgrundsbeskrivning, historik)

Erik Andersson, hemmansägare till Hamra Lunnagård, förvärvade 1932 torpet Liden av fattigvårdsstyrelsen i Bredaryd. Torpet, som vid tidpunkten utgjorde på en avstyckad fastighet, uppges ha legat på Lunnagårdens marker sedan ca 100 år tillbaka. Dess ålder uppskattas till slutet av 1700-talet (Värnamobladet 9/5 1933).

Hembygdsgården i Hamra bildades 1933 i samband med att Erik Andersson flyttade torpet till sin nuvarande plats, på den natursköna kullen. Här hade man samma år påträffat en förhistorisk offerhäll.

Stugan hade redan vid återuppförandet 1933 en rödfärgad panel. Taket var inledningsvis täckt med s.k. stickor. Väggarna i dagligstugan dekorationsmålades av målarmästare Axel Catoni. Vid okänd tidpunkt, någon gång före 1945, erhöi stugan tegeltak.

3. ÅTGÄRD

Period/år	Arkitekt	Entreprenör/Hantverkare	Byggherre
Maj – oktober 2012	-	Bredaryds hembygdsförening i egen regi respektive Häggs snickeri HB, Bredaryd	Bredaryds hembygdsförening
Berörd byggnadsdel	Tillstånd före renovering	Vidtagna åtgärder (med angivande av material, metoder, avvikelser från program)	
Ryggåsstugans taktäckning	Taket har en sentida täckning med enkupigt maskinslaget lertegel med masonit under. Undertaket består av sågade brädor i locktäckning, sannolikt lagt i samband med återuppbyggnaden på 1930-talet. På bräddtaget finns en täckning med stickor. Vindskivorna är av dubbla sågade brädor, varav de nedre med figursågade ändar. Taktäckningen bedöms som bristfällig bland annat med läckage vid skorstensanslutningen.	Att återgå till en torvtakstäckning, vilket byggnaden haft ursprungligen, i enlighet med bidragsansökan, låg helt i linje med fastighetens museala funktion. Befintliga taktäckningar revs ned till undertaket. Rötskadade brädor i undertaket ersattes med nya sågade brädor i begränsad omfattning. Även lockbrädorna i takbotten revs för att inte få taket för tjockt. På takbotten lades ett lager 1" råspont som underlag för nävern. Torvtäckningen utfördes med björknäver i 5 lager samt dubbelt torvskikt. Torven bröts i intilliggande hagmark medan nävern levererades från Koler trä AB. Nävern lades omlott, med det nedersta skiftet utkragande över takfoten samt uppdragen mot vindskivorna och skorstenen. Mullbrädorna tillverkades av sågad kärnfuru och försågs, med ca 1 dm:s mellanrum, med urjackningar	

Bodens taktäckning	Taktäckning med äldre handslaget lertegel utan särskilda nockpannor. Under teglets läktning finns ett sentida tätskikt av masonit. Undertak av brädor med en täckning av stickor. Taket ha dubbla vindskivor av sågade tjärstrukna brädor, varav de nedre har figursågade ändar. På vindskivorna ligget stormlister.	på undersidan. Detta för att möjliggöra takavvattning. Till mullbrädans infästning spikades enekrokar i undertaket på ca 1,5 m avstånd. Krokarna spikades i det näst översta näverskiktet och täcktes därefter med ett näverskikt. Krokarna och mullbrädor ströks med trätjära (dalbränd) före montering. Nya tredubbla vindskivor av sågad furu sattes upp, varav den nedre försågs med figursågade ändar som tidigare. På dessa spikades nya sågade stormlister. Vindskivor och stormlister ströks med trätjära (dalbränd) före montering. Avsikten i ansökningshandlingen var att ersätta det handslagna teglet med det maskinslagna som blev över från ryggåsstugan. Under byggtiden beslutades dock att även boden skulle återställas med torvtak. Beslutet togs i överenskommelse med medverkande antikvarie. Ett motiv var att undvika att boden skulle erhålla ett exklusivare takmaterial än boningshuset. Denna torvtäckning utfördes helt i enlighet med ryggåsstugans tak.
Ryggåsstugans fasader, ytterdörr och fönster	Den timrade stugans fasader är klädda med en äldre sågad lockpanel, bitvis med lockbrädor av stockens yttre avbarkade yta. Panelen är behandlad med röd slamfärg. Fönstren har träbågar med åtta mindre rutor av munblåst glas. Vissa fönsterbågar har stolpgångjärn och formpressade hörnbeslag av tidig 1900-talstyp. Foderbrädor saknas, istället täcker panelen karmanslutningen. Fönstren är utvändigt vitmålade medan de invändigt är målade i en berlinerblå kulör.	Avsikten var att panelen skulle strykas med Falu rödfärg, men detta var inte utfört vid slutbesiktningen. Den kraftigt spjälkande färgen utvändigt på fönstren skrapades ned till fast underlag. Invändigt vidtogs endast slipning av färgytan. Kittfalsen kompletterades med linoljekitt. Ommålningen gjordes med linoljefärg i befintliga kulörer.

4. KOMMENTARER (erfarenheter, kritisk granskning)

Genom de utförda åtgärderna erhöll byggnadsmiljön en ålderdomligare karaktär.

5. BYGGNADSHISTORISKA RÖN / HISTORISKA RÖN (nya upptäckter, datering, ev. kommande publikation)

Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv

Datum: 15 februari 2013 Underskrift: Anders Franzén

Ovan: Stugbyggnaden inför restaureringen. Projektledaren Joel Catoni till höger.

Ovan till höger: Gavelfönstret till stugan.

Till höger: Takbotten efter att pannor och läktning rivits. Lockbrädorna demonterades innan råsponten lades.

Nedan till höger: Takomläggningen pågår.

Nedan: Takfoten inför omläggningen.

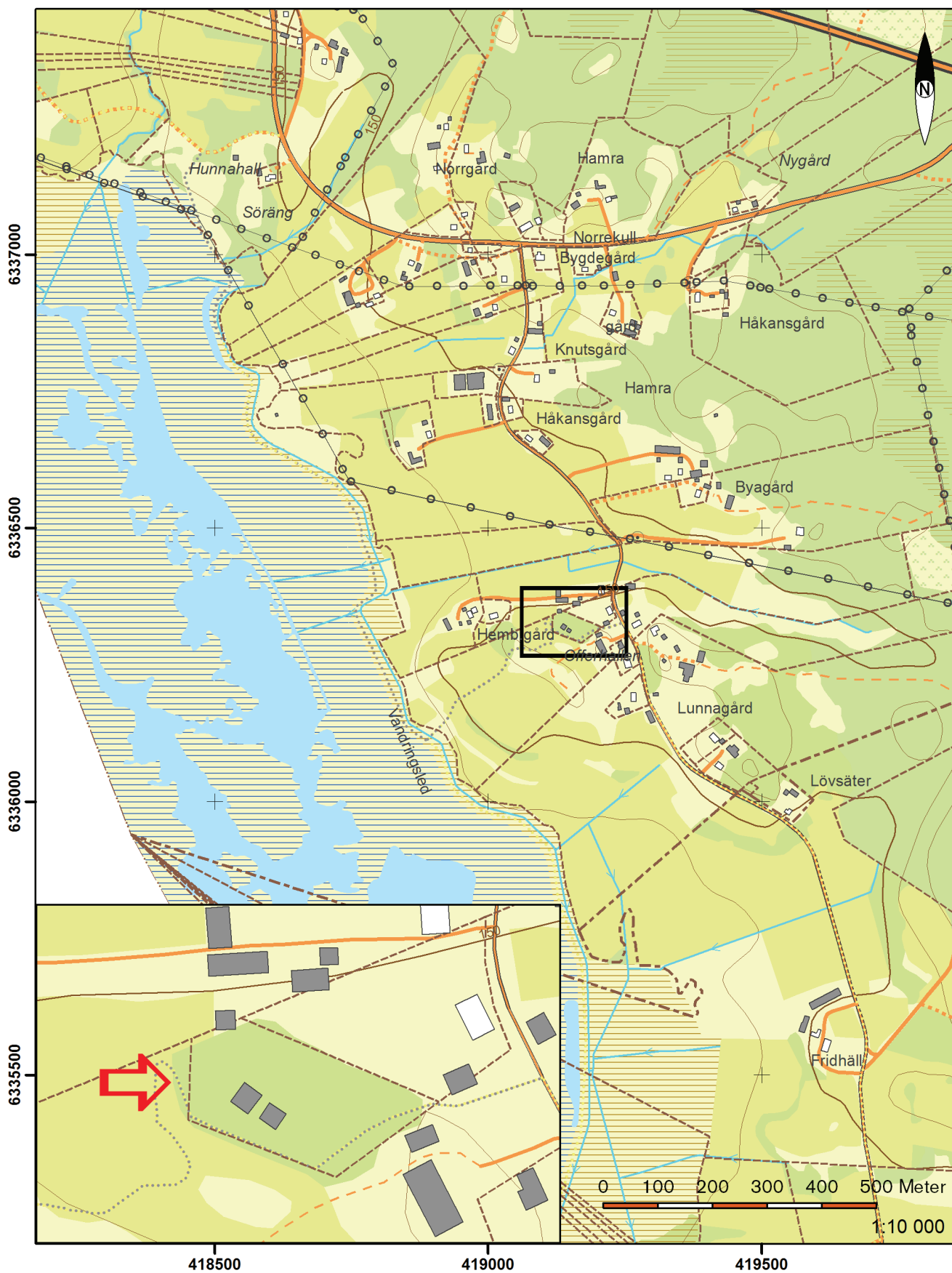

Ovan: Stugans nya takskägg.
Ovan till höger: Stugans baksida efter restaureringen.
Till höger: Stugans framsida efter restaureringen.
Nedan till höger: Spår efter torvupptagningen.

Ovan: Boden inför takomläggningen.
Nedan: Boden med nytt torvtak.

Utdrag ur den digitala fastighetskartan.

Byggnadsvårdsrapport 2013:20
JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM